וּמְשַׁלֵּם לֵיהּ דְּמֵי כֵּיסֵי – ועל כן אינו משלם לו אלא דמי כשות של קוצים, לפי מה שהשביח בשיכר:

משנה

המשנה עוסקת בדינו של פקדון מעות, האם מותר לשומר להשתמש בהן, ומה דינו אם אבדו מעמו.

הַמַּפְקִיד מָעוֹת אֵצֶל שׁוּלְחָנִי – המחליף בספים, **אִם** המעות הן **צְרוּרִין** – סגורים בצרור קשור, **לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן** השולחני. **לְפִיכָךְ**, מכיון שלא הותרו לו לשימוש, על כן **אִם אָבְדוּ** המעות **אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן** – אינו אחראי לשלם אותן, משום שאינו אלא שומר חינם הפטור מגניבה ואבידה. אולם אם נתנן לו המפקיד כשהן **מוּתָּרִין**, דהיינו שהצרור אינו קשור, **יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן** השולחני אם ירצה. **לְפִיכָךְ**, מכיון שמותר לו השימוש, על כן **אִם** עוד קודם שהספיק להשתמש במעות הן **אָבְדוּ**, **חַיָּיב** השולחני **בְּאַחֲרָיוּתָן**, דהיינו שהוא חייב לשלמן. ואין צריך לומר שאם לאחר שכבר השתמש בהן אבדו או נאנסו, שחייב, שהרי לאחר שהשתמש בהן ודאי שדינו ככל שואל שחייב בכל.

המפקיד מעות **אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת** – אדם פרטי שאינו שולחני וגם אינו בעל חנות, **בֵּין** היו המעות **צְרוּרִין** וסגורים בצרורם, **וּבֵין** היו **מוּתָּרִין** שאינן קשורים, **לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן** בעל הבית. **לְפִיכָךְ**, מאחר שאין לו להשתמש במעות, על כן **אִם אָבְדוּ אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן**. **חֲנָנִי דִּינוֹ כְּבַעַל הַבַּיִת**, שאפילו אם הופקדו אצלו מעות מותרין לא ישתמש בהן ואם אבדו אינו חייב באחריותן, **דִּכְרֵי רַבִּי מֵאִיר**. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**, דין **חֲנָנִי כְּדִין שׁוּלְחָנִי**, שאם המעות מותרין יכול הוא להשתמש בהן, ואם אבדו חייב באחריותן:

גמרא

שנינו במשנה שאם הפקיד מעות אצל שולחני והיו צרורין, לא ישתמש בהן. הגמרא מבארת מהו 'צרורין'. מקשה הגמרא: **מַשּׁוּם דִּצְרוּרִין** המעות על כן **לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן**, בתמידה, שכיון שאמרת שאם הן מותרין יכול הוא להשתמש בהן, שיודע כל אדם שהשולחני צריך תדיר למעות, אם כן גם בצרורין יוכל להשתמש, שהלא כל אדם צורר מעותיו, ואין כאן גילוי דעת שאינו רוצה שישתמש בהן.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב אַסִּי, אָמַר רַב יְהוּדָה, בְּצִרְּורִין וַחֲתוּמִין** – בסגורים היטב עם חותם, **שָׁנוּ** במשנה שלא ישתמש.

תשובה נוספת: **רַב מָרִי אָמַר**, מדובר שהן צרורין **בְּקֶשֶׁר מְשׁוּנֶּה**, שזהו סימן שאינו רוצה שיפתחנו.

נוסח אחר בדברי רב מרי: **אִיכָּא דְּאָמְרֵי** – יש שאמרו בשמו של רב מרי, שלא בא לבאר את המשנה, אלא רק **בָּעֵי** – נסתפק **רַב מָרִי**, קשורים **בְּקֶשֶׁר מְשׁוּנֶּה מַאי**, האם מותר להשתמש בהן.

הגמרא מסיקה: **תֵּיקוּ** – יעמוד הספק בלא הכרעה, שלא נפשט:

שנינו במשנה: אם המעות **מוּתָּרִין, יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן כּוּ'**, לפיכך אם אבדו חייב באחריותן:

הגמרא דנה במה הוא חייב ומה הטעם לחיובו: **אָמַר רַב הוּנָא, וַאֲפִילּוּ נָאֲנְסוּ** המעות, דהיינו שנפסדו באונס גמור עוד קודם שנשתמש בהן השולחני, גם כן חייב הוא לשלמן, לפי שמיד מעת שנמסרו לו דינו כשואל.

מקשה הגמרא: **וְהָא** – והרי **'אֲבָדוּ' קָתָנֵי** במשנה, ומשמע שחייב רק באבידה רגילה שאינה נחשבת כאונס גמור, אבל באונס גמור פטור השולחני.

מתרצת הגמרא: ביאור המשנה כאן הוא כְּדבריו **דְּרַבָּה** במקום אחר (להלן נח.), **דְּאָמַר רַבָּה** על מה שנאמר שם (נז:) 'ונגנבו או שאבדו', **ש'נִּגְנְבוּ' הַיְינוּ בְּלָסְטִין מְזוּיָּין שגנבם, ו'אֲבָדוּ' הַיְינוּ שֶׁטָּבְעָה סְפִינָתָן בַּיָּם**, ששניהם אונס גמור הם, ואף שנאמר שם גניבה ואבידה הכוונה לגניבה ואבידה באונס, וכמו כן יש לפרש כאן מה שנאמר במשנה 'אבדו', היינו שטבעה ספינתו בים שאונס גמור הוא, ואף על פי כן חייב, שדין שואל עליו.

הגמרא מביאה דעה אחרת: **וְרַב נַחְמָן אָמַר**, אם **נָאֲנְסוּ** המעות **לֹא** יתחייב השולחני, אם עדיין לא השתמש בהם, שאינו נחשב שואל קודם שהשתמש, וחייב רק בסתם אבידה, כדין שומר שכר.

הגמרא מביאה משא ומתן בדברי רב נחמן: **אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן, לְדִידָךְ** – לשיטתך **דְּאָמַרְתְּ נָאֲנְסוּ לֹא, אֶלָּמָא** – מוכח אם כן **שֹׁאֵל חָיֵיב שׁוֹאֵל עֲלַיְיהוּ** – אין לו עדיין דין שואל, ומעתה קשה, **אִי שׁוֹאֵל לֹא חָיֵיב** – אם שואל אינו, **שׁוֹמֵר שָׂכָר נַמִּי לֹא חָיֵיב** – גם שומר שכר אינו, שהלא אינו נוטל שכר על שמירתו, אלא אתה בא לחייבו על זאת שסמך עליהן להשתמש בהן בעת הצורך, ואם על כך אתה מחייבו, דינו להיות שואל, שהרי כל הנאה שלו.

אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרבא, **בָּהָא מוֹדֵינָא לָךְ** – בדבר זה מודה אני לך, שאף שאינו נעשה שואל עד שישתמש בהן, מכל מקום דין שומר שכר עליו, **דְּהוֹאִיל וְנֶהֱנֶה** מהבעלים במה שיכול לשאול את המעות ולהשתמש בהן, לפיכך אף הוא **מְהַנֶּה** אותו ומתחייב באחריות כשומר שכר, **שִׁבְּהֵהוּא הֲנָאָה** – שמפני הנאה זו **דְּאִי מִיתְרְמֵי לֵיהּ זְבִינָא דְּאִית בֵּהּ רְוִוחָא זָבֵן בֵּהּ חָיֵיב עֲלַיְיהוּ שׁוֹמֵר שָׂכָר** – שאם היתה מזדמנת לו קנייה שיש בה רווח, היה קונה אותה במעות אלו, הרי הוא מוכן להיות שומר שכר על המעות ולהתחייב עליהן בגניבה ואבידה.

רב נחמן מקשה על רב הונא מברייתא: **אֵיתֵיבֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב הוּנָא**, שנינו בברייתא, גזבר הקדש **הַמַּפְקִיד מָעוֹת** שסבר שאינן של הקדש אלא שהן שלו, **אֲצֶל שׁוּלְחָנִי, אִם** המעות הן **צְרוּרִין, לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן** השולחני, **לְפִיכָךְ אִם הוֹצִיא** השולחני את המעות, שהשתמש בהן שלא כדין, אף שהוברר אחר כך שטעה הגזבר והמעות שנתן מעות הקדש הן, ונמצא שהשולחני מעל בהקדש, בכל זאת **לֹא מָעַל הַגִּזְבָּר** – לא עבר הגזבר על איסור מעילה במעות הקדש, אף שהוא זה שמסרן לשולחני, משום שלא היה לו לשולחני להשתמש בהן. **וְאִם** המעות היו **מוּתָּרִין, יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן** השולחני. **לְפִיכָךְ אִם הוֹצִיא** השולחני את המעות, **מָעַל הַגִּזְבָּר**, שחייב קרבן מעילה על כך, משום שהרי זה כאילו נתן הגזבר רשות לשולחני להשתמש בהן במה שמסרן לו כשהן מותרין, ונחשב השולחני שלוחו להוציאן. **וְאִי אָמְרַתְּ** בביאור משנתינו, **שֶׁאֲפִילּוּ נָאֲנְסוּ** המעות חייב השולחני, נמצא שדין שואל עליו מיד כשקיבלם לידו, ואם כן **מַאי אִירְיָא** – למה דווקא אם **הוֹצִיא** השולחני את המעות מעל הגזבר, הלא **אֲפִילּוּ לֹא הוֹצִיא נַמִּי** – גם כן מעל, שמיד שמסרן לו כאילו הלוה לו אותן, ויצאו מרשות הקדש לרשות השולחני, ואין הוצאה גדולה מזו.

רב הונא מיישב את השאלה: **אָמַר לֵיהּ** רב הונא לרב נחמן, מה שנאמר בברייתא שאם הוציאם השולחני מעל הגזבר, **הוּא הַדִּין אַף עַל גַּב דְּלֹא הוֹצִיא**, וכמו שאמרת, **וְאַיְידֵי דְּתָנָא רֵישָׂא** – ואגב ששנה התנא של הברייתא ברישא של הברייתא שאם היו צרורין אפילו **הוֹצִיא** השולחני לא מעל הגזבר, ששם נזכר שהוציא ללמד שאפילו באופן זה פטור, אגב כך **תָּנָא סֵיפָא נַמִּי** – שנה התנא גם בסיפא, לגבי מי שמסר לשולחני מעות מותרין, שאם **הוֹצִיא** השולחני מעל הגזבר, אבל באמת דין אחד לזה ולאופן שלא הוציא כלל:

משנה

דין שולח יד בפקדון כשנשתנה ערכו אחר עת ההפקדה: **הַשּׁוֹלֵחַ יָד בְּפִקָּדוֹן**, שנשתמש בו שלא כדין וניזוק, ונשתנה ערכו בין שעת שליחות היד לשעת התשלומין, **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, יִלָּקַח בֶּחָסֵר וְבָיֶתֶר** – יענש לשלם כמחיר הגבוה יותר, שאם חסרו ונפחתו דמי הפקדון אחר השעה ששלח בה יד, שהיא שעת הגזילה, ישלם כערכו בעת השליחות יד, שאז היו דמיו יקרים, ואם הוסיפו ונעשו דמיו יתרים על שעת שליחות היד, ישלם כשויו עתה שהוא המחיר היקר. **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים**, משלם **כִּשְׁעַת הוֹצָאָה**. **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר**, משלם **כִּשְׁעַת הַתְּבִיעָה** לדין:

המשך בעמוד קצד

גמרא

הגמרא מביאה את דין תשלומי גזילה כאשר השתנה ערכה אחר שעת הגזילה: **אָמַר רַבָּה, הַאי מָאן** – מי **דְּגָזַל חֲבִיתָא דְּחַמְרָא מַחֲבֶרְיֵהּ** – שגזל חבית יין מחבירו, ועתה אינה קיימת, **מַעִיקָּרָא** – מלכתחילה, בעת שגזלה, **שָׁוְיָא זוּזָא** – היתה שוה זוז אחד בלבד, ואילו **הַשְׁתָּא** – עתה, בעת שיצאה מן העולם, כבר הוקרו דמיה **וְשָׁוְיָא** – שוה החבית **אַרְבָּעָה** זוזים, ובא הגזלן לשלם את דמיה, ויש לדעת כמה ישלם, אם בערכה עתה או בערכה בעת הגזילה, הדין בזה הוא כך, שאם יצאה מן העולם מפני **שְׁתַבְּרָה אוֹ שֶׁתָּיְיסָה** – שהגזלן שבר את החבית או שתה את יינה, **מְשַׁלֵּם אַרְבָּעָה** זוזים, ומהטעם שיבואר, ואילו אם **אִיתְּבַר מִמֵּילָא** – נשברה החבית מאליה, **מְשַׁלֵּם** הגזלן **זוּזָא** בלבד. **מַאי טַעְמָא** שאם שברה או שתאה משלם ארבעה, **שְׁבָיְינוּ רְאִי אִיתָּהּ הַדְּרָה לְמָרֵהּ בְּעֵינָא** – כיון שאילו היתה בעולם עתה בעת התביעה, היתה חוזרת לבעליה כמות שהיא, ונמצא **שַׁהֲהִיא שַׁעֲתָא דְּקָא שָׁתֵי לֵיהּ אוֹ דְּקָא תָּבַר לָהּ קָא גָּזֵל מִינַּיהּ** – שבאותה שעה ששתאה או שברה גזלה שוב מבעליה, **וּתְנַן** במשנה בבבא קמא (צג:) **כָּל הַגַּנְזָנִין מְשַׁלְּמִין כְּשַׁעַת הַגְּזֵילָה**, ובעת הגזילה השניה הרי היה מחירה ארבעה זוזים. ומה **שֶׁאִיתְּבַר מִמֵּילָא** – נשברה מאליה **שְׁמְשַׁלֵּם זוּזָא** בלבד, **מַאי טַעְמָא, דַּהֲשְׁתָּא לֹא עָבִיד לָהּ וְלֹא מִידִּי** – עתה בעת שנשברה לא עשה לה כלום, **אַמַּאי קָא מְחַיַּיבַתְּ לֵיהּ** – על איזו שעה הינך מחייבו, **אַהַהִיא שַׁעֲתָא דְּגָזְלָהּ** – על אותה שעה שגזלה והוציאה מרשות בעליה, **הַהִיא שַׁעֲתָא זוּזָא הוּא דְּשָׁוְיָא** – באותה שעה לא היתה שוה אלא זוז בלבד.

הגמרא מקשה על רבה מהמשנה: **תְּנַן** במשנתנו, השולח יד בפקדון, **בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים**, משלם **כְּעֶרְכּוֹ** של הפקדון **בְּשָׁעַת הַהוֹצָאָה**. מבררת הגמרא: **מַאי כְּשָׁעַת הוֹצָאָה, אִילֵימָא** שהכוונה **כְּשָׁעַת הוֹצָאָה מִן הָעוֹלָם**, שאם לאחר שנשתנה ערכו שוב נפסד ואיננו, משלם כערכו בעת שיצא מן העולם, **וּכְמַאי** – ובאיזה מקרה אמרו כן, **אִי בֶּחָסֵר** – שפחתו דמיו, ועל כך אמרו שמשלם כערכו הנמוך ושלא כדעת בית שמאי שאמרו שלעולם משלם כערך הגבוה, **מִי אִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר** – האם יש מישהו שיאמר כן, שמשלם כערכו עתה, הנמוך, ולא כערכו הגבוה בעת הגזילה, **וְהָא תְּנַן** במשנה בבבא קמא (שם) **שְׁכָל הַגַּנְזָנִין מְשַׁלְּמִין** את דמי הגזילה כאשר אינה בעולם, **כְּשָׁעַת הַגְּזֵילָה. וְאִי בְּיָתֵר** – ואם דיברו באופן שנתייקרו דמיו, ואמרו שמשלם כשעת הוצאה מן העולם כערכו הגבוה, ולא כערכו הנמוך בעת הגזילה, **הַיְינוּ** ממש **דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי**, ובמה נחלקו עליהם.

אֶלָּא פְּשִׁיטָא שהפירוש בדברי בית הלל שמשלם כְּשָׁעַת הוֹצָאָה הוצאה כשעת ההוצאה של הפקדון מִבֵּית בְּעָלִים, דהיינו כשוויו בעת הגזילה, ומדובר כשנתייקרו דמי הפקדון, שאינו משלם כערכו עתה כדעת בית שמאי, אלא כערכו הנמוך בעת הגזילה. ומעתה קשה, לֵימָא – שיש לומר שרַבָּה דְּאָמַר שאם שברה או שתאה משלם ארבעה, כעת ההוצאה מהעולם, כְּבֵית שַׁמַּאי הוא, שאמרו שלוקה ביתר, דהיינו שמשלם כערכו הגבוה עתה, ושלא כדעת בית הלל שמשלם כשעת הוצאה מבית בעלים, שהוא כערך הנמוך.

מתרצת הגמרא: אָמַר לָךְ רַבָּה, בְּיֹתֵר – באופן שהוקר, כּוּלֵּי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי שמשלם כשעת היוקר, וכמו שאמר שאם תברה או שתייה לחבית שגזל, משלם ארבעה כשווי החבית עתה, כִּי פְּלִיגִי – אימתי נחלקו, בָּחָסֵר – שפחתו דמיו של הפקדון, שבֵּית שַׁמַּאי סָבְרֵי שבכדי להתחייב משום שְׁלִיחוּת יָד ושיחשב כאילו גזל את הפקדון והביאו לרשותו, אֵינָהּ צְרִיכָה שיהיה בה, בשליחות יד, גם מעשה של חִסָּרוֹן בפקדון, אלא משעה ששלח בה יד כבר נעשה גזלן על הפקדון, וְעל כן כִּי חָסֵר – כהוזל אחר כך הפקדון, בְּרִשׁוֹתָא דְּיָדֵיהּ חָסֵר – ברשות השומר הוזל, שכבר הוא כשלו מעת השליחות יד שהיא כגזילה, ולכן משלם כערכו בעת השלחות יד. וּבֵית הִלֵּל סָבְרֵי, שְׁלִיחוּת יָד צְרִיכָה שיהיה בה גם מעשה של חִסָּרוֹן בפקדון כדי שיחשב כאילו כבר של הגזלן הוא, וכאן שלא חסר בעת השלחות יד לא נעשה עדיין גזלן עליו, וְעל כן כִּי חָסֵר – כשהוזל אחר כך, בְּרִשׁוֹתָא דְּמָרֵיהּ חָסֵר – ברשות בעליו הוזל, ורק עתה בשעה שהוציאו מן העולם נעשה גזלן עליו, ומשלם כשוויו עתה.

שואלת הגמרא: אֶלָּא הָא דְּאָמַר רָבָא לעיל (מא:) שִׁשְׁלִיחוּת יָד אֵינָהּ צְרִיכָה חִסָּרוֹן, לֵימָא רָבָא דְּאָמַר כְּבֵית שַׁמַּאי.

הגמרא מבארת את מחלוקתם באופן אחר: אֶלָּא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – במשנתינו מדובר בחבית, וּבְגוֹן שֶׁטִּלְטְלָהּ לְהָבִיא עֲלֶיהָ גוֹזָלוֹת – לעלות עליה כדרך סולם להביא גוזלות מקן גבוה, ואחר כך השיבה למקומה, ואחר כך הוציאה מן העולם, וּבְדִין שׁוֹאֵל מַדַּעַת קָא מִיפַּלְגֵי בית שמאי ובית הלל, בֵּית שַׁמַּאי סָבְרֵי, שׁוֹאֵל שֶׁלֹּא מַדַּעַת נִזְקָן חָוֵי, וכבר הוא גזלן מעת שטלטלה, וְכִי חָסֵר וכשהוזלה אחר כך, בְּרִשׁוֹתָא דְּיָדֵיהּ חָסֵר – ברשות השומר הוזלה, ועל כן ישלם כערכה הגבוה בעת הטלטול, ולא בערכה הנמוך עתה בעת שנפסדה מן העולם, וּבֵית הִלֵּל סָבְרֵי, שׁוֹאֵל שֶׁלֹּא מַדַּעַת שׁוֹאֵל חָוֵי, וְכִי חָסֵר בְּרִשׁוֹתָא דְּמָרֵיהּ חָסֵר – עדיין ברשות בעליה היתה, ורק עתה מתחייב עליה בשעת הוצאתה מן העולם, ומשלם כשוויה עתה.

שואלת הגמרא: אֶלָּא הָא דְּאָמַר רָבָא בבבא בתרא (פח.) שׁשׁוֹאֵל שֶׁלֹּא מַדַּעַת לְרַבָּנָן נִזְקָן חָוֵי, לֵימָא רָבָא דְּאָמַר כְּבֵית שַׁמַּאי.

הגמרא מבארת בדרך אחרת: אֶלָּא, הָכָא – כאן במשנה מדובר בפקדון של בהמה, ששלח בה יד, וּבְשֶׁבַח שֶׁל גְּזֵילָה – של הבהמה הגזולה, שהן הגיזות שגדלו עליה וכן הולדות שנתעברה בהם אחר ששלח בה יד, בין מה שעדיין עליה ובין מה שכבר אינו עליה, קָמִיפַּלְגֵי בית שמאי ובית הלל, וזהו מה שאמרו 'בחסר וביתר', ופירושו, מה שנחסרה, דהיינו גיזות שגזז ממנה, ומה שנתווסף בה, דהיינו ולדות שנתעברה בהם. שבֵּית שַׁמַּאי סָבְרֵי, שֶׁבַח גְּזֵילָה – הגיזות והולדות, דְּנָגְזֵל חָוֵי, וכל הגיזות והולדות שבאו לעולם אחר ששלח בה יד, עליו לשלם, וּבֵית הִלֵּל סָבְרֵי, שֶׁבַח גְּזֵילָה דְּנָזְלָן חָוֵי, ואינו צריך לשלמו. וְנחלקו בְּפִלּוּגְתָּא דְּחַנָּאי, דְּתַנָּאֵי, הַנּוֹגֵל אֶת חֲבֵרוֹ ואחר כך נָזְקָה, וְיָלְדָה – או שאחר כך ילדה, כשהוא בא לשלם את הגזילה לנגזל, מְשַׁלֵּם אוֹתָהּ וְאֶת גִּיזּוֹתֶיהָ וְאֶת וְלָדוֹתֶיהָ, וְהיינו דְּבֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, גְּזֵילָה חוֹזֶרֶת בְּעֵינֶיהָ, והיינו שמחזיר רק את הרחל עצמה, אבל את הגיזות והולדות שלא היו בעולם בשעת הגזילה אינו מחזיר. ובמחלוקת זו נחלקו גם בית שמאי ובית הלל.

הגמרא מוכיחה כביאור זה: דְּיָקָא נַמִּי – יש לדייק במשנה כביאור זה שנחלקו לגבי הגיזות והולדות, דְּקָתָנֵי במשנה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים יִלְקֶה בָּחָסֵר וּבְיֹתֵר, וּבית הִלֵּל אוֹמְרִים כְּשָׁעַת הוֹצָאָה, ולא נקטו בית שמאי לשון 'ילקה בגזל וביוקר', אלא 'בחסר וביתר' דהיינו מה שחסרה בגופה ומה שהותירה בגופה. שָׁמַע מִינָּהּ – אכן יש להוכיח כן.

שנינו במשנה: רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כְּשָׁעַת הַתְּבִיעָה:

הגמרא מבארת את דברי רבי עקיבא: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא שמשלם כשעת התביעה. וּמוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא בְּמָקוֹם שֵׁשׁ עֵדִים שמעידים כמה היתה שוה בשעת הגזילה, וראו שגזלה ממנו, שמשלם כשעת הגזילה. שהרי מַאי טַעֲמָא אמר רבי עקיבא שמשלם כיום התביעה, דְּאָמַר קְרָא – שנאמר בפסוק (ויקרא ה כד) לגבי השבת גזילה, וְשִׁלַּם אתו בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִשְׁתָּיו יֹסֵף עָלָיו לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ', והיינו שמשלם את הגזילה כפי שוויה ביום שהוא מתחייב לשלמה, ואם תבעו בדין והודה, אותו יום הוא זמן חיובו, וּלפי זה באופן זה שאמרנו שבאו עדים, בֵּין דְּאֵיכָּא עֵדִים – שיש עדים שגזלה ממנו וכמה היתה שוה באותה שעה, מַהֲוּא שַׁעְתָּא הוּא דְּאִתְחַיַּיב לֵיהּ אַשְׁמָה – מאותה שעה שעליה הם מעידים נתחייב ואשם לו, ועל כן משלם כשוויה אז.

הגמרא מביאה שיש חולקים על כך: אָמַר לֵיהּ רַב אוֹשַׁעְיָא לְרַב יְהוּדָה, רַבִּי, וכי אַתָּה אוֹמֵר כֵּן שרבי עקיבא מודה באופן שבאו עדים על שוויה בשעת הגזילה, הלא הָכִי – כך אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, חָלוֹק הָיָה רַבִּי עֲקִיבָא אֲפִילּוּ בְּמָקוֹם שֵׁשׁ עֵדִים, ומַאי טַעֲמָא – מהו הטעם לכך, דְּאָמַר קְרָא 'לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ', וּבֵי דִּינָא הוּא דְּקָא מַחַיְּבֵי לֵיהּ אַשְׁמָה – ובית דין הם המחייבים אותו ומטילים עליו את האשמה בשעת התביעה והתעמדה לדין, ושעת הגזילה היא לא שעת האשמה אפילו אם באו עדים על כך, ועל כן אפילו באו עדים אינו משלם אלא כשוויה בשעת התביעה ולא כבשעת הגזילה.

הגמרא מביאה את פסק ההלכה במחלוקת התנאים במשנתינו: אָמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַבִּי אַבָּא בַּר פָּפָּא, כִּי אָזְלְתְּ לְהָתָם – כאשר הנך הולך מבבל לארץ ישראל, אַקְרוֹ אַסּוּפְמָא דְּצוֹר – הארך את דרכך וסבב אותה כדי שתלך דרך מעלות הר צור, וְעוֹל לְגַבֵּיהּ [–והכנס אצל] דְּרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי הגר שם, וּבְעֵי מִינֵּיהּ – ושאל ממנו אִי שְׁמִיעָא לֵיהּ – אם שמע לְרַבִּי יוֹחָנָן רבו שאמר אם הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא אוֹ אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא. ועשה כן רבי אבא בר פפא, ונכנס אצל רבי יעקב ושאלו כן. אָמַר לֵיהּ רבי יעקב, הָכִי – כך אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא שמשלם כשעת התביעה לְעוֹלָם.

שואלת הגמרא: מַאי לְעוֹלָם – מה כוונת רבי יוחנן שאמר שהלכה כרבי עקיבא לעולם, ומה בא להוסיף בזה.

משיבה הגמרא: אָמַר רַב אַשִׁי, שֶׁלֹּא תֹּאמַר הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלֵיכָּא עֵדִים – כל מה שהלכה כמותו אין זה אלא כשאין עדים על שוויה בשעת הגזילה, אֲבָל הֵיכָא דְּאִיכָּא עֵדִים – אבל אם באו עדים והעידו כן, לֹא תהיה הלכה כמותו, לכן אמר רבי יוחנן שהלכה כרבי עקיבא לעולם, כלומר גם באופן שיש עדים. וְאִי נַמִּי – או שנאמר שבאומרו 'לעולם' בא להוסיף שיש הלכה נוספת שגם בה הלכה כרבי עקיבא, והיא באופן דְּאַהְדְּרָהּ לְדוּכְתָּהּ וְאִיתַּבְרָא – שהחזיר את החבית למקומה לאחר ששלח בה יד ונשברה, לְאַפּוֹקֵי – ולהוציא מִדעתו דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּאָמַר לעיל (מ:) שהמשיב את הגזילה לֹא בָּעֵינַן – אינו צריך דַּעַת בְּעָלִים שידעו שהשיב, ודי שהשיבה למקומה, קָא מַשְׁמַע לָן – השמיענו רבי יוחנן שגם בזה הלכה כרבי עקיבא, דְּבָעֵינַן – שמשיב הגזילה צריך דַּעַת בְּעָלִים.

וְרָבָא אָמַר, הֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל שמשלם כשעת הגזילה.

משנה

המשנה עוסקת בדיני שליחות יד: הַחוֹשֵׁב לִשְׁלוֹחַ יָד בְּפִקָּדוֹן, דהיינו שאמר בפני עדים שיטול את פקדונו של פלוני לעצמו, אולם עדיין לא עשה כן, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, מאותה שעה ואילך חַיָּיב באונסי הפקדון, כדין שולח יד. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּשְׁלַח בּוֹ

המשך בעמוד יט

המשך ביאור למסכת בבא מציעא ליום שלישי עמוד ב

יָד ממש, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב ז) ׳אִם לֹא יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת
אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ׳, ומשמע שמתחייב
רק אם שלח ידו ממש, ואין די שחשב לעשות כן.
דין נוסף: חִסָּה אֶת הֶחָבִית שהופקדה אצלו, וְנָטַל חֲמִשָּׁה רְבִיעִית יין,
וְנִשְׁבְּרָה לאחר זמן, אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא רְבִיעִית שלקח, אך אינו חייב
באחריות על כל החבית, לפי שלא קנאה עד שימשוך או שיגביה
את החבית. ואם לא רק היטה את החבית, אלא גם הֲגְבִּיהָהּ וְנָטַל
חֲמִשָּׁה רְבִיעִית, וְנִשְׁבְּרָה לאחר זמן, מְשַׁלֵּם דְּמֵי כּוּלָּהּ, מאחר שקנאה
בהגבהה זו, וגם החסיר ממנה רביעית, ומאז הרי היא ברשותו
להתחייב באונסיה.